

**Jomfruland
nasjonalpark**

Nasjonalparkstyret

Møtedato: 13.10.2017

Saksnummer:

Saksbehandler: Morten Johannessen

Dato saksframlegg: 05.10.2017

Sak 2017/43: Forvaltningsplanens del 3 og 2

Bakgrunn

Det vises til styrets behandling av sakene 2017/21: Prioriterte oppgaver framover, 2017/29: Organisering av arbeid med forvaltningsplan og 2017/36: Arbeid med forvaltningsplan.

Som det er vist til i sak 2017/36, stiller verneforskriften krav til at det utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, skjøtsel, tilrettelegging, informasjon med videre. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Miljødirektoratet. Videre har Stortinget gjennom behandling av frilufsloven i 2016 stilt krav til at det seinest i 2020 foreligger en besøksstrategi. Miljødirektoratet anbefaler at besøksstrategien inngår i arbeidet med forvaltningsplan når den utarbeides for første gang eller revideres.

Det er ikke satt frist for når forvaltningsplanen skal være ferdig, ut over at det skal være en gjeldende besøksstrategi før 2021. Miljødirektoratet forventer likevel at det blir god framdrift i arbeidet.

Forvaltningsplaner skal revideres minst hvert tiende år.

Parallelt med verneprosessen i perioden 2013 – 2015/16, ble det utarbeidet et utkast til forvaltningsplan som lå ved verneforslaget da det var til sentral behandling. Direktoratet tok ikke stilling til utkastet, men meldte tilbake at den var kommet relativt langt og er et godt grunnlag for styrets videre arbeid. Beskrivelse av naturverdier, trusler, forvaltningsmål og tiltak i forvaltningsplanene for de tidligere verneområdene Jomfruland landskapsvernområde (2012), Sandbakken (2010), Skadden (2010) og Stråholmen (2010) er videreført i utkastet, slik at det planarbeidet som er gjort tidligere er bevart og en del av helheten i det videre arbeidet.

Planens oppbygning

Utkastet er i stor grad lagt opp etter anbefalinger fra Miljødirektoratet. Det er ønskelig at styret har størst oppmerksomhet på de delene av planen som har mest betydning for praktisering av verneforskriften, besøksstrategien og den aktive forvaltningen (mål og tiltak for bevaring av verneverdier, informasjon og tilrettelegging, samt kunnskapsutvikling). For å legge til rette for det, er planen delt inn i fem deler, hvorav del 1, 4 og 5 i utgangspunktet kan overlates til forvalter. De fem delene er:

- 1: Innledende del
- 2: Besøksstrategi

- 3: Verneverdier, brukerinteresser og øvrige forvaltningsoppgaver
- 4: Retningslinjer og informasjon for forvaltningen
- 5: Litteratur og vedlegg

Samlet innholdsfortegnelse vist i hver enkelt del, med nedtonet skrift for de temaene som behandles i andre deler. Om inndelingen skal videreføres i ferdig plan, bør vurderes seinere i prosessen når det er mer erfaring med hvordan den fungerer.

Forvaltningsplanens del 3: Verneverdier, brukerinteresser og øvrige forvaltningsoppgaver

Utkast er vedlagt – se vedlegg 1, datert 02.10.2017. Utkastet er basert på versjonen fra februar 2016, men er oppdatert med blant annet gjeldende bestemmelser i verneforskriften. Det er også gjort noen redigeringer. Det kan gjenstå noen oppdateringer av tall.

Utkastet er lagt opp slik at verneverdiene kommer først med forvaltningsmål/bevaringsmål og tiltak. Deretter kommer brukerinteressene med bestemmelser, retningslinjer, anbefalinger og informasjon. Til slutt andre forvaltningsoppgaver med forvaltningsmål og tiltak. Foreløpig er det meste av den beskrivende delen i alle tre deler tatt med, ut fra tanken om at bakgrunnskunnskapen bør følge planen.

Fargene som er brukt betyr følgende:

Forvaltningsmål og bevaringsmål i røde felt
Bestemmelser i verneforskriften er gjengitt i blå felt
Retningslinjer som det er vist til i verneforskriften i sterkt gule felt
Retningslinjer som det ikke er vist til i verneforskriften i svakt gule felt
Anbefalinger i grønne felt
Informasjon i rosa felt
Tiltak i grå felt

I vedlegg 2 og 3 er det sammenstillinger av bestemmelser i verneforskriftene for nasjonalparken og landskapsvernområdet på Stråholmen med forslag til retningslinjer, anbefalinger og informasjon. Innholdet er det samme som i forvaltningsplanen, men tanken er at sammenstillingene gjør det enklere å få oversikt.

Gjeldende verneforskrifter for nasjonalparken og landskapsvernområdet på Stråholmen er å finne her: <https://lovdata.no/dokument/MV/forskrift/2016-12-16-1630> og her: <https://lovdata.no/dokument/MV/forskrift/2016-12-16-1631>

Skjøtselsplan Tårnskogen – til orientering

På bakgrunn av styremøte 01.09.17 er Asplan Viak bedt om å gi et tilbud på å utarbeide forslag til skjøtselsplan for Tårnskogen og Tårntjenna på Jomfruland. Oppdraget er på inntil 100 000 kr inkl. mva. og kan derfor settes bort direkte uten innhenting av tilbud.

Behandling

Styret inviteres til å foreslå og vurdere endringer, strykninger eller tillegg innen følgende:

- Mål og tiltak for verneverdiene
- Retningslinjer, anbefalinger og informasjon til bestemmelser for brukerinteressene i verneforskriften
- Mål og tiltak for andre forvaltningsoppgaver

Styret inviteres også til å vurdere om det er behov for endringer i planens oppbygning og form.

Forvaltningsplanens del 2: Besøksstrategi

Som det er vist til over, er det et krav at alle nasjonalparker skal ha en gjeldende besøksstrategi før 2021. Miljødirektoratet har fulgt dette opp ved å utarbeide en veileder for besøksforvaltning – se her: <http://www.miljodirektoratet.no/no/Publikasjoner/2015/September-2015/Veileder-for-besoksforvaltning-i-norske-verneomrader/>, og gjennom dialogen med forvaltningen i de enkelte områdene, seinest på en samling for nasjonalparkforvaltere 26–28 september, der besøksforvaltning var hovedtema.

Miljødirektoratet anbefaler at besøksstrategien inngår i arbeidet med forvaltningsplan når den utarbeides for første gang eller revideres. For Jomfruland nasjonalpark er det naturlig, etter som styrets arbeid med forvaltningsplanen starter nå med muligheter for god integrering av besøksstrategien i forvaltningsplanen, og ikke minst fordi mye kunnskap om sårbare naturverdier, reiselivet og de besøkende ligger i utkast til forvaltningsplan og må kunne kobles sammen med besøksstrategien, slik at de samme temaene ikke behandles to steder.

Miljødirektoratets anbefaler følgende innhold i besøksstrategier:

1. Innledning

- 1.1 Formål
- 1.2 Kort om rammeverket

2. Kunnskapsgrunnlaget

- 2.1 Sårbare naturverdier
- 2.2 Reiselivet
- 2.3 Den besøkende
- 2.4 Annen relevant kunnskap
- 2.5 Sammenstilling og analyse av kunnskap

3. Mål og strategi

- 3.1 Mål med besøksforvaltning
- 3.2 Strategiske grep

4. Tiltak

Det er også anbefalinger om gjennomføringsfasen med hensyn til kommunikasjonsplan, bruk av merket Norges nasjonalparker, prosjektering av tiltak, bevaringsmål og overvåkning, revidering av besøksstrategien og relevant litteratur for videre arbeid.

Forvalter har ikke utarbeidet en oppdatert skisse til besøksstrategi til dette styremøtet, men som et diskusjonsgrunnlag legges ved et forarbeid fra mars 2016 – se vedlegg 4.

Forarbeidet har en generell beskrivelse av prosess og innhold, basert på Miljødirektoratets veileder, men har også en del spesifikk kunnskap om Jomfruland nasjonalpark når det gjelder sårbare verneverdier, reiseliv og service og de besøkende, selv om kunnskapen ikke er utfyllende. Forarbeidet har også en del tanker og ideer om innfallsporter, skilting, stier, guiding, tema for opplevelser og mulig besøkscenter. Det gjøres oppmerksom på at

forarbeidet går en god del lenger tematisk enn direktoratets veileder. Det er også tatt med en god del informasjon om merkevaren som antakelig ikke vil være en del av besøksstrategien.

Mulige eksterne utredninger i forbindelse med arbeidet med besøksstrategi

Kartlegging av reiseliv- og servicevirksomheter regionalt som er relevant for nasjonalparken

I verneprosessen gjennomførte Asplan Viak en bruksanalyse, der blant annet reiseliv- og servicenæring på Jomfruland og Stråholmen ble kartlagt. Det ble imidlertid ikke kartlagt i Kragerø som helhet eller i regionen.

Forvalter har tatt initiativ overfor leder i omstillingsprogrammet for Kragerø som har startet arbeidet med en reiselivsplan for Kragerø. Omstillingsstyret som har møte 17.10.17 har til behandling sak om en forstudie av reiseliv og opplevelsesnæring i Kragerø, herunder finansiering. Etter avtale med styreleder har forvalter foreslått at følgende inngår i forstudien:

- Hvem er tilbydere på strekningen Kragerø – Larvik med opplevelser og kunnskap i Jomfruland nasjonalpark som produkt, herunder også servicenæringer som transport, mat og overnatting?

I samråd med styreleder er det tilbudt 50 000 kr i del-finansiering dersom kartleggingen blir gjennomført som en del av forstudien. Det er også fremmet et ønske om at et mer generelt tema tas inn i forstudien:

- Hvilke muligheter kan Jomfruland nasjonalpark spesielt gi for utvikling av tilbud til opplevelses- og kunnskapsturister, også utenlandske?

Hvem er de besøkende?

Det er et poeng i besøksforvaltningen å vite hvem de besøkende er, for å kunne tilpasse informasjon og tilrettelegging. Gjennom spørreundersøkelsen i 2014 kartla Asplan Viak mye om de som besøker Jomfruland og Stråholmen, men i liten grad ellers i nasjonalparken. Av de som svarte i spørreundersøkelsen var så godt som alle norske.

Det er indikasjoner på at det er en utvikling i retning av flere utenlandske besøkende på sommeren og da kanskje spesielt til Jomfruland i skuldervesongen på ettersommeren. De er for det meste fra Nord-Europa. Referanser er Trond Bratsberg og Knut Erik Bergan. Det er for så vidt ingen overraskelse, da det er mer vanlig enn her i Norge å sikte seg inn mot nasjonalparker som er vist i kartet når feriereisene blir planlagt.

Det er ikke undersøkt om det ligger til rette for det her, men i et par andre nasjonalparker er det hentet ut data fra Telenor (signaler fra mobiltelefoner til basestasjoner) som gir mye data. Telenor leverer visstnok ferdige «rapporter» i form av store regneark. Det betinger at basestasjonene ligger slik til at de er representative for det området som kartlegges.

Verneverdienes sårbarhet

Det er foreløpig noe uklart hva som må til av kartlegging av sårbarhet ut over beskrivelsene i forvaltningsplanen om verneverdier og lokal kunnskap ellers.

Norsk institutt for naturforskning (Nina) utarbeider veiledere for sårbarhet i norske verneområder på oppdrag fra Miljødirektoratet. Veilederne, som har fokus på slitasje på vegetasjon og terreng, samt forstyrrelser av dyrelivet, er så langt ikke ferdige, men metodikken som framgår av utprøving på Svalbard og en foreløpig veileder fra desember 2015 tilsier at det er en inngående og ressurskrevende metodikk. Veileder for kystområder er forventet ferdig i løpet av 2018.

Nina skal visstnok ha vist til at de områdene som er mest besøkt i verneområder langs kysten er sammenfallende med de områdene som er påvirket av beite gjennom lang tid og som dermed er slitasjesterke. Nina skal derfor mene at forstyrrelser av dyrelivet er mest aktuelt som sårbarhetstema langs kysten. Når det gjelder slitasjestyrke, er det grunn til å tro at Nina's vurdering er riktig, hvis en ser på de mest brukte stiene og områdene på Jomfruland og Stråholmen, der vegetasjonen har stor evne til å ta seg opp igjen til tross for både mye tråkk og perioder med tørke.

Det må her legges til at Nina's metodikk foreløpig ikke tar opp småinngrep i naturhistoriske dokumenter som rullesteinstrender.

Det er lagt opp til at forvalter evt. sammen med Statens naturoppsyn selv kan gjøre sårbarhetsanalyser etter metodikken til Nina. Det er lite aktuelt hvis besøksstrategien skal bli ferdig i 2018.

Behandling

Hvis det blir tid i møtet, inviteres styret til å drøfte:

- *Innhold i besøksstrategien generelt*
- *Kartlegging av reiseliv- og servicevirksomheter regionalt*
- *Behov og metode for ytterligere kartlegging av hvem de besøkende er*
- *Opplagg for sårbarhetsvurderinger*

Samhandling med Rådgivende utvalg

Det har gått ut invitasjon til sytten parter om å delta i Rådgivende utvalg. Elleve av dem sagt ja til å delta og har utnevnt sin representant. En har sagt nei til deltakelse.

Styret bestemmer selv om det er behov for et eller flere møter i styret om forvaltningsplanen før Rådgivende utvalg kobles på arbeidet.

Behandlingen av forvaltningsplanen i Rådgivende utvalg kan enten skje i form av et eget møte der eller ved et fellesmøte. Det skal være gode erfaringer fra andre nasjonalparker med fellesmøter der styret og utvalget møtes en dag med påfølgende overnatting og der styret har sitt eget møte dagen etter.

Behandling

Styret prioriterte arbeid med kapittel om brukerinteresser. Retningslinjer og anbefalinger til bestemmelsene i verneforskriftene ble gjennomgått og drøftet, med utgangspunkt i sammenstilling datert 11.09.17 og forslag til endringer og tillegg fra Torstein Kiil datert 11.07.17. Forvalter innarbeider resultatet av drøftingene i samledokumentet og i plandokumentet.

Styret ønsker å arbeide med kapittel om verneverdier fram mot neste styremøte. Forvalter sender forslag med kommentarer til tema som bør prioriteres. Det kan bli aktuelt med behandling pr. e-post.

Videre behandling, herunder besøksstrategi hvis arbeid med et utkast har kommet tilstrekkelig langt, legges til neste styremøte 4. januar. Møtet blir fra kl. 10.00 til ca. 16.00. Rådgivende utvalg inviteres til informasjon kl. 17.00 samme dag. Deretter er det middag og hyggelig samvær for styret og utvalget, med påfølgende overnatting. Andre dagen settes av til dialog mellom utvalget og styret fra 09.00 til 14.00, med lunsj underveis. Vil være en arena der det er muligheter til å fange opp synspunkter, og Nordlandsforskning oppfordres til å delta. I samråd med styreleder finner forvalter finner egnet møtested.

Vedlegg:

1. Del 3: Verneverdier, brukerinteresser og øvrige forvaltningsoppgaver - arbeidsdokument datert 02.010.17
2. Sammenstilling av bestemmelser i verneforskriftene for nasjonalparken og forslag til retningslinjer, anbefalinger og informasjon.
3. Sammenstillinger av bestemmelser for landskapsvernområdet på Stråholmen og forslag til retningslinjer, anbefalinger og informasjon.
4. Forarbeid til besøksstrategi, mars 2016